

ابن خلدون و علوم اجتماعی

در میان مقالات متعددی که در دو - سه هفته اخیر خواندم؛ یک مقاله را خیلی پسندیدم: «اندر اهمیت امتحان انشاء»، مقاله‌ای به قلم حسن محدثی جامعه شناس، در نقد کتاب «ابن خلدون و علوم اجتماعی»، نوشته سید جواد طباطبایی. این نوشتار، بخشی از مقاله مفصل نگارنده است در نقد اثر «ابن خلدون و علوم اجتماعی...»

چنانکه حدوداً سه سال پیش در مقاله «فردید دوم؟» آوردم، سال‌هاست سید جواد طباطبایی، «از سر ربوه» در عمرو و زید نظر می‌کند و به نحوی عتاب‌آلود به کارنامه فرهنگی این و آن حمله می‌برد و دیکته‌های ایشان را تصحیح می‌کند. از قضا، اکثریت اهل قلم هم از ایشان نمرة مردودی گرفته‌اند؛ مثنی‌ای رماننده و دل‌آزار که تنها ایشان و حواریونش را خوش می‌آید.

حال، جامعه‌شناسی، در مقاله انتقادی عالمانه خود، افزون بر ملاحظات انتقادی محتوایی، به نیکی استدلال کرده که این اثر طباطبایی، از ضعف تالیف جدی رنج می‌برد و نویسنده در ادای مقصود، ناتوان بوده است: جملات بلند و نامفهوم، گم شدن فعل و فاعل‌ها در برخی از جملات، بکار بستن نادرست حرف اضافه... .

طنز روزگار است که فردی، با لحن آرامی که نشانی از تندی‌ها و تسخر زدن‌های طباطبایی ندارد، مشکلات و گیر و گرفت‌های جدی نگارشی ایشان را بر آفتاب افکنده است. به نظرم، مشکل طباطبایی، بیش از انشاء و نحوه نگارش است؛ به رغم اینکه وی مطالعات گسترده و متنوعی دارد و فاضل است، اما ذهن مرتب و منظمی ندارد؛ به همین سبب، به نیکی نمی‌تواند از آموخته‌ها و یافته‌های خود استفاده کند و شسته رفته سخن بگوید و بنویسد و در ادای مقصود ناموفق است. در عین حال، وی، برای پوشاندن این ضعف مهم خود، به مصداق «بهترین دفاع حمله است»، مرتب به این و آن حمله می‌کند. حجم حملات و کارهای سلبی ایشان، بسی بیش از کارهای ایجابی است؛ به همین سبب، تاکنون، مقدمات کتاب‌ها، همچنین مقالات انتقادی ایشان در ذم‌اهالی فرهنگ، بیش از ذی‌المقدمات و آثار ایجابی ایشان، خوانده شده و بحث‌انگیز بوده‌اند.

هنگامی که خواندن مقاله حسن محدثی را به پایان بردم، به خاطر آوردم که از قضا، جلال آل احمد، علی شریعتی و داریوش آشوری، سه روشنفکری که سال‌ها آماج حملات جواد طباطبایی بوده‌اند، برخلاف او، ذهن روشن و نثر روان و پاکیزه‌ای داشته و در آثار خویش، به سهولت ادای مقصود کرده‌اند. ظاهراً حمله به نقاط قوت رقیب، شگردی است برای پوشاندن نقاط ضعف و کاستی‌های خود... .

خواندن مقاله «اندر اهمیت امتحان انشاء» را به همه دوستان توصیه می‌کنم. عزیزانی که مقاله را نخوانده‌اند، می‌توانند به لینک زیر

مراجعه کنند:

<http://zeitoons.com/27441>